

24. 8. 2021

Nespoléhejte na školu, mluvejte s dětmi o penězích.

Jednoduše a narovinu.

Sociální projekt Neviditelní (www.neviditelni.org) mapuje a odhaluje skupiny lidí, kteří žijí na hranici chudoby, i když ne vždy vlastní vinou. Společnost ani stát je nevidí. Analýza těchto skupin ukázala, že častou příčinou nedobrovolné neviditelnosti je nízká nebo dokonce nulová finanční gramotnost. Bohužel, tento trend se předává z generace na generaci, přitom naučit děti základy fungování peněz se vyplatí. Zodpovědným přístupem k finanční gramotnosti dětí se rodiče mohou vyhnout nejen pláči kvůli nekoupené hračce, ale i dluhům potomků v budoucnu. Jak dětem vysvětlit funkci a vydělávání peněz nebo složitou finanční situaci rodiny?

Pochopení hodnoty peněz

Povídat si s dětmi o penězích i rodinné finanční situaci je důležité minimálně z jednoho důvodu a tím je pochopení hodnoty peněz, práce a času. „Pokud se s dětmi nebudete o penězích bavit, nikdy nebudou umět ocenit vaši práci, zakoupený dárek, nové oblečení nebo elektroniku. Nebudou ale umět ani pochopit, že občas prostě není možné dárek nebo oblečení koupit, třeba z důvodu nedostatku rodinných financí,“ vysvětluje Luboš Kratochvíl, analytik z Provident Financial.

Začněte od základů

Mnoho rodičů si myslí, že dětem základy finanční gramotnosti vysvětlí ve škole. Není ale dobré spoléhat pouze na školu, zejména proto, že s financemi se dítě setká dávno před nástupem do školy.

Vezměte situaci do svých rukou a povídejte si s dětmi o tom:

- Kde se peníze berou, jak je může člověk získat.
- Za co všechno se musí platit. Začněte s věcmi, které lze zakoupit v obchodě a odnést si je domů (oblečení, hračky, jídlo, nábytek atd.). Poté můžete přidat zábavu a služby. Dalším krokem je objasnit, kolik stojí svícení, sprchování, vaření, splátky za bydlení nebo nájem.
- Jak peníze rozumně utrácet. Vysvětlete rozdíl mezi „potřebuji“ a „chci“.
- Proč je dobré si peníze spořit. Začněte s tím, že za více peněz si mohou koupit lepší, užitečnější, hezčí věc. Teprve potom vysvětlete, že dospělým lidem se kromě zábavy ušetřené peníze hodí také jako rezerva na horší časy nebo na nečekané situace.
- Jaký je rozdíl mezi útratou a investicí.

Až bude vaše dítě umět pochopit základy, lépe porozumí i tomu, proč právě nyní peníze v rodině chybí. Čím dříve zasvětíte děti do světa peněz, tím dříve se z nich stanou partáci, kteří nebudou plakat nebo se zlobit, když situace nedovolí pořídit nový počítač, dovolenou u moře nebo prostě jen vysněnou hračku.

Tipy pro každý věk

Je jasné, že předškolákovi nevysvětlíte fungování hypotéky, na druhou stranu to neznámá, že mu nemůžete vysvětlit, proč chodíte do práce nebo že zmrzlina není zadarmo. Přinášíme vám tipy, jakým způsobem zlepšovat finanční gramotnost dětí různého věku.

3–4 roky:

- Ukažte dětem peněženku, řekněte jim, k čemu slouží.
- V obchodech dětem vysvětlujte, kolik co stojí.
- Děti by postupně měly vědět, že bez peněz to v obchodě, zoologické zahradě, u zmrzlináře nebo v hračkářství prostě nejde.
- Hrajte si doma s dětskými penězi na obchod. Můžete si společně nakreslit a vystříhnout i své vlastní peníze.

5 let:

- Dítě by mělo pochopit, že existují mince a bankovky s různou hodnotou. Vysvětlujte, co je levnější a co je dražší.
- Můžete koupit první „prasátko“ na mince a šetřit společně po troškách. Občas dovolte dítěti mince vysypat, spočítat a povídejte si o tom, co už by si mohlo koupit.

6–7 let:

- Nechte děti vyzkoušet si placení v obchodě – třeba za menší nákup potravin.
- Vysvětlíte jim, jak funguje reklama a že někdy může být zboží předražené a vyplatí se počkat si na lepší cenu.
- Objasněte dětem rozdíl mezi „chci“ a „potřebuji“.
- Vysvětlujte, kde se berou rozdíly mezi tím, co mají jednotliví spolužáci, a že není třeba mít všechno to, co mají ostatní.
- Někdy mezi 6. a 7. rokem můžete začít s malým kapesným (třeba 10 nebo 20 korun týdně je pro první třídu akorát). Každý rok pak můžete přidat deseti/dvaceti korunu týdně. Sourozenci tak snáze pochopí, proč mají rozdílné kapesné.
- Nechte děti, ať si z kapesného koupí co chtějí: dobrotu, hračku, časopis.
- Dítě v první třídě také pochopí, co je to banka, jak funguje spoření v bance, co je to půjčka a v jakém případě je rozumné si ji vzít.
- Vysvětlíte, co je to platební karta, bankomaty a kde se v nich berou peníze.
- Děti by v tomto věku měly umět šetřit, rozmyslet si nákupy a neutratit všechno hned, vy jim v tom ale pomozte. Zkuste občas impulsivní nákup alespoň přibrzdit a naznačit, že v případě úspor si budou moci koupit něco hodnotnějšího.

8–12 let:

- Děti by měly vědět, jak to chodí ve vaší domácnosti. Kolik a za co utrácíte (energie, bydlení, jídlo), jaký má rodina rozpočet, kolik jde na nezbytné výdaje a kolik můžete utratit za zábavu, dárky nebo oblečení. Díky tomu pochopí i výdaje, které na první pohled nejsou vidět.
- Ukažte dětem, co děláte v práci, za co dostáváte každý měsíc výplatu.
- Naučte děti použít platební kartu a vysvětlíte jim zásady jejího bezpečného užívání.

13 a více let:

- Pořídte dětem bankovní účet a posílejte měsíční kapesné tam. Dítěti k účtu pořídte platební kartu.
- Ukažte dětem, jak funguje bezpečný výběr z bankomatu a placení za online nákupy.

- Vysvětlíte, jak se na internetu chovat bezpečně.

Složitá životní situace není tabu

Každému se může stát, že se dostane do situace, kdy mu vydělané peníze sotva pokryjí základní potřeby. Na nákup hraček a sladkostí nezbývají finance ani při sebevětší snaze. Tipy, jak se z problémů dostat, nabízí například projekt [Neviditelní](#). Ať už je důvod nedostatku peněz v rodinném rozpočtu jakýkoliv, není vhodné situaci dítěti zamlčovat. Naopak je vhodné dětem situaci vysvětlit. Jak na to, radí Markéta Šulcová z organizace Zajíček na koni.

S dětmi mluvte na rovinu

Nemá cenu dětem lhát a vymýšlet si, proč nemůžete zaplatit kroužek, koupit novou hračku, obstarat lepší mobil nebo vyrazit do kina. Řekněte, proč jste se složité situace dostali, co uděláte pro to, aby se situace zlepšila, a na jak dlouho se budou muset všichni v rodině omezit. Děti mají občas neuvěřitelně přesné postřehy, i když na první pohled mohou vypadat nesrozumitelně. A pokud opravdu „vidíte světlo na konci tunelu“, můžete spolu vymyslet, jak se odměníte za to, že jste náročnou situaci zvládli jako tým.

Děti nestrašte a nezatěžujte je detaily, vysvětlení přizpůsobte jejich věku

Být upřímný ještě neznamená, že budete dětem barvitě líčit tu nejhorší možnost, která může přijít. Nezaměřujte se ani na detaily, které by děti zbytečně zatížily. Objasněte situaci jen v několika jasných, jednoduchých větách. Vyzdvihněte, že situace dopadne dobře. Snažte se být upřímní, ale zároveň také pozitivní.

Pokud mohou děti k vyřešení situace nějak přispět, povězte jim to

Nezapomínejme, že seznámit děti s našimi starostmi a vyslechnout jejich nápady a řešení je velké plus pro ně, i pro nás. Hlavně starší děti mohou více pomáhat v domácnosti a vám tak dopřát čas na řešení situace. Ty menší si zase mohou chvíli samy hrát. Zdůrazněte dětem, že vám pomůže už jen to, že situaci pochopí a nebudou (alespoň dočasně) chtít věci, které jim nemůžete dopřát. Pokud si se situací nevíte rady delší dobu, hledejte pomoc u rodiny, přátel či neziskových organizací.

Sdílejte pocity

Ukažte dětem, že vás situace trápí. Že vás mrzí, že nemůžete mít všechno, co byste si přáli. Sdílejte své pocity a nezlobte se, když dítě projeví své obavy. Sdílený problém uleví oběma stranám a pomůže uklidnit napětí v rodině. Nekřičte, snažte se na děti nepřenášet svou nervozitu. Obecně se snažte, aby děti byly situací zasaženy co nejméně. Nadměrné sdílení starostí by mohlo mít negativní vliv na jejich psychiku. Zkrátka je nechte být dětmi. Pokud se potřebujete svěřit, využijte své blízké, či poradnu projektu Neviditelní nebo jinou neziskovou organizaci, kde se vám s vaší situací pokusí pomoci.

Další praktické informace a rady, jak pomoci Neviditelným kolem sebe, najdete na <https://neviditelní.org/>